

Otázka: Mezinárodní obchod a hospodářská spolupráce

Předmět: Ekonomie

Přidal(a): Nikolka

Tento materiál popisuje:

- Mezinárodní obchod
- Světová banka
- Mezinárodní měnový fond
- Hospodářská spolupráce EU

MEZINÁRODNÍ OBCHOD

- jednotlivé země světa se více či méně zapojují do mezinárodního obchodu

a) liberální přístup k mezinárodnímu obchodu

- neklade překážky
- otevřená ekonomika

b) ochranná politika (protekciónismus)

Příčiny

- monopol přírodních a klimatických podmínek
  - některé země mají monopol na těžbu nerostných surovin či pěstování některých plodin
  - jiné země tuto výhodu nemají a musejí dovážet
- absolutní výhody
  - některé země mají výhodnější podmínky, ne však monopol pro výrobu, vyrábějí s nižšími náklady, dodávají za nižší ceny a jsou tak konkurence schopnější
  - může být – levná pracovní síla, technický pokrok ve vyspělých zemích, úrodná půda
- komparativní výhody
  - do mezinárodního obchodu se zapojují i země, které nemají monopol nebo absolutní výhody
  - metoda komparace je založena na porovnání produktivity práce při výrobě různých výrobků v různých zemích
  - země se zaměří na výrobu toho produktu, u kterého má vyšší produktivitu práce než druhá země
  - obě země na vzájemném obchodu vydělají, země A více, země B méně, země A je vyspělejší

Význam mezinárodního obchodu (zahraničního)

- ekonomický
  - úspora výrobních faktorů (práce, kapitál, informace, přírodní zdroje), která se projeví především v nižších nákladech
- politický
  - vzájemný obchod zvyšuje závislost mezi státy
  - upevňuje dobré vztahy
- kulturní
  - poznávání způsobu života v jiných zemích, kultura, umění, jídlo

Formy zahraničního obchodu

- export
  - přímý – tuzemský výrobce prodá zboží přímo zahraničnímu výrobcí nebo obchodníkovi
  - nepřímý – tuzemský výrobce prodá své zboží tuzemskému obchodníkovi a ten jej dál prodá zahraničnímu výrobcí nebo obchodníkovi
- import
  - přímý – tuzemský výrobce nebo obchodník nakoupí zboží přímo u zahraničního partnera
  - nepřímý – tuzemská firma nakoupí zboží od tuzemského obchodníka, který ho nakoupil v zahraničí
- reexport
  - přímý – tuzemská firma nakoupí zboží v zahraničí a ihned jej vyveze do jiné země
  - nepřímý – tuzemská firma nakoupí zboží v zahraničí odveze do ČR a poté opět vyveze do zahraničí

Důvody:

- § obchodně – politické překážky
  - vysoká cla, dovozní a vývozní kvóty, zákaz dovozu a vývozu mezi dvěma státy → využijí prostředníka
- § ekonomické důvody
  - reexportér nakupuje ve velkém za výhodnější ceny a je tak konkurence schopnější
- § kompletace vývozu reexportéra
  - dohotovování zboží, kompletace výrobků

Čím je země menší a ekonomicky rozvinutější, tím více se zapojuje do mezinárodního obchodu a je na svém zahraničním obchodu závislejší.

Ukazatelé:

- obrat zahraničního obchodu = export + import
- saldo zahraničního obchodu = export - import
- export/ 1 obyvatel
- saldo zahraničního obchodu/HDP * 100

SVĚTOVÁ BANKA

- kolem 180 členů

- zdroje Světové banky:
  - vlastní kapitál
  - obligace, prodej vkladových listů
  - splátky úvěrů

- úkol:
  - bojovat proti světové chudobě (každoročně vydává Zprávu o rozvoji ve světě)
  - poskytuje půjčky na projekty, které mají zvýšit životní úroveň obyvatel (řešení ekologických problémů, výstavba silnic, zavlažovacích systémů, zdravotní péče, vzdělávání,...)
  - technická pomoc - experti banky radí vládám, jak postupovat při řešení obtížnějších problémů (pro ČR zpracovala banka studie o kapitálovém trhu a o úkolech před vstupem do EU)

- je tvořena několika organizacemi:
  - 1. Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj IBRD**
    - vznik na konci 2. světové války (1945)
    - *původní úkol:* shromáždit prostředky pro obnovu válkou zničeného hospodářství členských zemí

- *dnes*: především rozvojové úvěry, poskytuje dlouhodobě půjčky (15 let) na konkrétní projekty pouze vládám členských zemí nebo institucím se státní zárukou (investice do dopravy, telekomunikací, zemědělství, energetiky, ŽP), poskytuje služby poradenské, expertízy

2. Mezinárodní asociace pro rozvoj (IDA, 1960)

- pro nejchudší země světa, splatnost půjček až 40 let
- nízký nebo žádný úrok
- většina prostředků IDA pochází z příspěvků bohatších členských států

Členy 1. a 2. mohou být jen členské země Mezinárodního měnového fondu.

3. Mezinárodní finanční korporace (IFC, 1956)

- úvěry soukromému sektoru v rozvojových zemích
- technická pomoc a konzultační služby vládám a podnikům

MEZINÁRODNÍ MĚNOVÝ FOND

- nejdůležitější mezinárodní měnovou institucí
- jeho stanovy přijaty v červenci 1944 v Bretton Woods (am. stát New Hampshire) na Mezinárodní měnové a finanční konferenci Spojených národů (součást OSN) a vstoupily v platnost v roce 1945 - stejně jako Světová banka
- zahájil svou činnost ve Washingtonu, kde má dodnes sídlo

- dnes má kolem 180 členů

- hlavní úkoly fondu:
  - podpora mezinárodní spolupráce v oblasti měnových soustav
  - podpora stability měnových kursů
  - poskytování půjček na posílení měny
  - poradenské služby ekonomikám, jejichž měnový stav je nevyvážený, zabránit měnové krizi

- např. v letech 1991 - 1993 získala ČSFR půjčky na zavedení směnitelnosti koruny a dovozy ropy, MMF se podílel na vypracování zákona o bankách

- Československo patřilo mezi zakládající členy MMF, v roce 1953 bylo členství ukončeno (kvůli porušení povinnosti při jednostranné úpravě kurzu čs. koruny při peněžní reformě), znovu členem v roce 1990

- zdroje MMF:
  - splacené členské kvóty (vklady členů MMF)
  - příjmy z investic
  - úroky z prostředků MMF
  - úvěry od oficiálních i soukromých věřitelů (první půjčky MMF byly realizovány v rámci tzv. Všeobecné dohody o půjčce)

- členská země může dostat úvěr až do čtyřnásobku své kvóty, splatit do 3-5 let

EVROPSKÁ HOSPODÁŘSKÁ SPOLUPRÁCE EU

Evropská unie

vývoj

- ESUO – Evropské hospodářství uhlí a oceli
  - r. 1952
  - zakladatelé: Benelux, Francie, Itálie, Německo

- Euratom – společenství pro atomovou energii + EHS – evropské hospodářské společenství
  - r. 1957
  - zakladatelé: Benelux, Francie, Itálie, Německo

- EU – Evropská unie
  - od roku 1993
  - v současnosti 27 států
  - od r. 2002 se zavedla měna Euro

důvody

- hospodářské obnovy
- obavy z Německa a dalšího válčení

Členové EU

- Belgie 1952 €
- Bulharsko 2007
- ČR 2004
- Dánsko 1973
- Estonsko 2004 €
- Finsko 1995 €
- Francie 1952 €
- Irsko 1973 €
- Itálie 1952 €
- Kypr 2004 €
- Litva 2004
- Lotyšsko 2004
- Lucembursko 1952 €
- Maďarsko 2004
- Malta 2004 €
- Německo 1952 €
- Nizozemí 1952 €
- Polsko 2004
- Portugalsko 1986 €
- Rakousko 1995 €
- Rumunsko 2007
- Řecko 1981 €
- Slovensko 2004 €
- Slovinsko 2004 €
- Spojené Království 1973
- Španělsko 1986 €
- Švédsko 1995

Podmínky členství EU

- fungující tržní ekonomika
- demokratický stát
- legislativa → nutnost respektovat zákony platící pro EU

Pro EU jsou typické:

- pásmo volného obchodu - odstraněna cla mezi členskými zeměmi
  - celní unie - jednotná celní politika vůči nečlenským státům
  - společný trh - volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu
  - měnová unie - založena r. 2002
-
- společná měna ve vybraných zemích EU (17 zemí)
  - Euro spravuje evropská centrální banka ve Frankfurtu nad Mohanem
  - kritéria pro přijetí Eura:
    - a) schodek ve státním rozpočtu je menší než 3 % HDP
    - b) státní dluh (veřejný dluh) je menší než 60 % HDP
    - c) míra inflace je menší než průměr 3 zemí EU s nejnižší mírou inflace + 1,5 procentního bodu
    - d) úroková míra je menší než průměr 3 zemí v EU s nejnižší úrokovou mírou + 2 procentní body
    - e) stabilní devizové kurzy

Ekonomická spolupráce

1. Společné politiky

- působnost členských států byla zcela přenesena na EU
- členské státy mohou v těchto oblastech zasahovat jen se svolením EU
  - společná obchodní politika - cílem vnitřní ochrana EU
  - společná politika v oblasti zemědělství a rybolovu

- společná dopravní politika
- společná měnová politika

2. Komunitární politika

- v ostatních státech mají členské státy větší pravomoc (sociální politika, ochrana ŽP, energetická politika, regionální politika, školství, zdravotnictví)

Rozpočet EU

- sestavován ročně
- navrhován evropskou komisí a schvalován Radou EU a evropským parlamentem (Štrasburk)
- sestaven jako vyrovnaný

Příjmy EU

- a) obchody členských států
  - 1,27 % HDP
- b) cla z obchodu se třetími zeměmi
  - podle jednotného celního tarifu
- c) DPH podle jednotné sazby
  - aplikované na sjednocený základ
- d) dávky uvalené na dovoz zemědělských produktů

Výdaje EU

- a) chod evropských institucí
- b) jednotlivé politiky EU
  - v oblasti zemědělství a rozvoj venkova (dotace cen zemědělských produktů)
  - podpora regionů, které zaostávají za průměrným HDP/1 obyvatel v EU (HDP < než 75 % průměr)
    - postižené regiony vysokou nezaměstnaností
    - změny v průmyslu
    - podpora vzdělávání
    - rekvalifikace, podpora zaměstnanosti
  - investice do ŽP
  - investice do výzkumu a vědy

Prostředky z EU lze čerpat prostřednictvím EU. **Fondy** → konkrétní projekty, část prostředků musí mít z vlastních zdrojů, část z fondů. Zájemci o **dotace** z prostředků EU podávají žádost se všemi náležitostmi, pokud je jim příspěvek přiznán musí je použít na daný účel.

26. Hospodaření domácností

Domácnost = tvoří osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby

jednotliví členové domácnosti mají své **potřeby**:

- a) **nezbytné potřeby** – bez jejich uspokojení není člověk schopen vést každodenní život, jejich uspokojení vychází z plánování, nejedná se o impulzivní jednání
1. pravidelné – náklady spojené s bydlením, s příjmem potravy
  2. nepravidelné – nákup statků a služeb spojených se zdravím jednotlivých členů domácnosti, ošacení
- b) **občasné potřeby** – vycházejí z určité touhy po nějakém statku či službě, počítá se s nimi v rodinném rozpočtu
1. pravidelné – hobby, sport, kultura, kadeřník
  2. nepravidelné – výjimečné situace, které domácnost plánuje dlouhodobě – dovolená, výlety, dárky
- c) **zbytné (neplánované) potřeby** – vycházejí pouze z touhy spotřebitele okamžitě něco vlastnit, jsou neplánované, narušují rodinný rozpočet – nový vysavač, módní trendy

Rozpočet domácnosti

= základní přehled všech příjmů a výdajů

- a) přebytkový   příjmy domácnosti jsou vyšší než výdaje
- b) vyrovnaný $P = V$
- c) schodkový   P jsou nižší než V

PŘÍJMY

- a) mzda = pevná + pohyblivá složka
- b) důchod – starobní, invalidní, vdovský a vdovecký, sirotčí

- c) dávky státní sociální podpory – přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, sociální příplatek, příspěvek na bydlení, porodné, pohřebné, dávky pěstounské péče
- d) další příjmy – z pronájmu, z práce na černo

VÝDAJE

některé jsou pravidelné (měsíční), jiné neprav. (je třeba je zahrnout do rozpočtu poměrnou částí)

- a) bydlení – nájemné, el., plyn, voda, fond oprav, komunální odpad
- b) služby – rozhlas. a TV poplatky, internet, telefon, denní tisk
- c) doprava – jízdné, provoz auta
- d) strava
- e) zdraví a hygiena
- f) děti – výživné, kapesné, náklady na vzdělání
- g) volný čas – koníčky, sport, zábava, zvířata
- h) ošacení
- i) daně, pojištění
- j) tvorba rezerv
- k) splátky úvěru
- l) další výdaje

Finanční produkty sloužící k hospodaření domácnosti

- 1) běžný účet – soustředěné peněžní prostředky na běžné provozní výdaje
- 2) studentský účet, dětské konto
- 3) spořicí účet – měl by sloužit pro uložení základní rezervy pro domácnost – cca 3 – 5 měsíčních příjmů domácnosti
- 4) termínované vklady – zhodnocují peníze, které domácnost nějaký čas určitě nebude potřebovat
- 5) stavební spoření
- 6) penzijní připojištění
- 7) kontokorentní úvěr

Změny v rozpočtu domácnosti

- a) na příjmové straně
  - vždy je třeba snažit se navýšit příjmovou stranu rozpočtu
  - prodej nepotřebných věcí
  - ztráta příjmů většinou souvisí s nějakou nepříznivou životní událostí – čerpat pojistku, nárok na důchod invalidní či pozůstalostní, registrace na ÚP a žádost o podporu v nezaměstnanosti
  - pokrytí schodku v příjmech z vytvořených rezerv
- b) na výdajové straně
  - výběr přiměřeného bydlení
  - zvážit možnost snížení nákladů – např. při vedení účtů, pojištění, výběr telefonního operátora

- nákup potravin – využívat akcí, nakupovat jen co je třeba
- drobné nehlídané výdaje – např. rychlé očerstvení

ZADLUŽENÍ DOMÁCNOSTI

Hlavní dva důvody. Které podporují zadlužení:

- 1) existují věci, na které bychom šetřili hodně dlouho, a proto je vhodnější pořídit si je na úvěr (nákup vlastního bydlení)
- 2) pořízení vybrané věci na splátky může být levnější než nákup v hotovosti (některé nabídky splátkového prodeje či leasing)

Desatero odpovědného zadlužování

Druhy úvěrových finančních produktů:

- 1) spotřebitelský úvěr
  - určen fyzickým osobám na financování nepodnikatelské činnosti
  - zákon č. 145/2010, o spotřebitelském úvěru, upravuje poskytování spotřebitelského úvěru v rozmezí od 5000 do 1880000 Kč
  - patří sem úvěry od bank i nebankovních subjektů, kreditní karty, kontokorent či splátkový prodej (všechny úvěry mimo hypotečních, stavebního spoření a leasingu)
  - zákon stanovuje poskytovatelům určité povinnosti:
    - reklama – pokud je součástí reklamy sdělení o jeho nákladech, musí reklama jasným

způsobem a s příkladem obsahovat informace požadované zákonem

- předsmluvní informace – věřitel je povinen písemně poskytnout předsmluvní informace na formuláři, kde jsou údaje stejně výrazné, věřitel je povinen vysvětlit spotřebiteli podmínky úvěru tak, aby spotřebitel mohl posoudit, zda úvěr odpovídá jeho potřebám a finančním možnostem, věřitel je povinen posoudit bonitu spotřebitele (nahlédne do registru dlužníků), spotřebitel musí poskytnout pravdivé a úplné informace věřiteli
  - smlouva a její plnění – smlouva by měla být uzavřena písemně, pokud není, neznamená to, že neplatí, spotřebitel může od smlouvy, která sjednává spotřebitelský úvěr, odstoupit bez uvedení důvodu ve lhůtě 14 dnů ode dne uzavření této smlouvy
- smlouva o úvěru musí mimo jiné obsahovat:
- celková výše spotřebitelského úvěru
  - podmínky čerpání – jakým způsobem a v jakém časovém horizontu budou peníze převedeny klientovi
  - doba trvání úvěru – uvádí se na měsíce
  - splátky – výše, počet, četnost, jak budou splatné úroky, poplatky
  - úroková sazba
  - úroky z prodlení
  - RPSN (roční procentní sazba nákladů) = souč. hodnota všech nákladů spotřebitele sjednaných mezi věřitelem a spotřebitelem ve smlouvě, počítá se na roční období
  - další náklady spojené s úvěrem – jednorázové a opakující se poplatky
  - ujednání revolvingu
  - zajištění úvěru – smluvní pokuta (musí být ujednána písemně pro případ porušení smluvních povinností), ručení (vzniká písemným prohlášením, jímž ručitel na sebe bere povinnost, že pohledávku uspokojí, jestliže ji neuspokojí dlužník, z jednou podepsané smlouvy se již nedá vyvázat, pokud ručitel dluh uhradí, má právo po dlužníkovi požadovat náhradu), spoludlužník (je víc dlužníků a každý z nich má povinnost splatit dluh společně a nerozdílně), SJM, zástavní smlouva (především zástava nemovitosti), vinkulace pojistek (životní pojištění, pojištění nemovitosti – vázání výplaty pojistného plnění ve prospěch věřitele), pojištění úvěru (pro případ ztráty zaměstnání, dlouhodobé pracovní neschopnosti, smrti), směnka (dlužník vystaví směnku – ta je snadno vymahatelná u soudu), rozhodčí řízení (mimosoudní vyrovnání sporu v souladu s českou legislativou)

2) kreditní (k běžnému účtu, bezúročného období, pak úrok cca 1,5 – 2 % měsíčně) a úvěrové karty (nabízejí je splátkové společnosti na zakoupení zboží)

- 3) splátkový prodej - vyřizuje se u obchodníka, někdy požadována akontace, poté měsíční splátky, často s navýšením
- 4) leasing - finanční či operativní pronájem
- 5) hypoteční úvěr - na nemovitost, která je zastavena ve prospěch banky
- 6) americká hypotéka - neúčelový úvěr se zástavou nemovitosti

Lze také půjčit peníze od nebankovního sektoru - vyšší úroky, značné poplatky!

Půjčka - definována občanským zákoníkem, smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu, lze dohodnout úroky

Úvěr - upraven obchodním zákoníkem, smlouvou o úvěru se věřitel zavazuje, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky

Příčiny neschopnosti splácet

- osobnost spotřebitele, jehož nároky na uspokojování jeho potřeb jsou vyšší než jeho finanční schopnosti
- finanční negramotnost
- životní události - smrt, nezaměstnanost, odchod do důchodu, nehoda, narození dítěte, rozvod, SJM, dědictví
- nevhodné zadlužení - špatný výběr věřitele a podepsání nevýhodné smlouvy

Trestné činy

- lichva = trestný čin, jehož se dopustí ten, kdo zneužije něčí tísně, nezkušenosti nebo rozumové slabosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, nebo kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu uplatnit ji na sebe převede, úrok musí být vyšší než 4 násobek obvyklé sazby (neřeší se ale poplatky související s úvěrem)
- úvěrový podvod – kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky nebo zákazem činnosti (spotřebitel uvede nepravdivé údaje např. o svém příjmu, vlastnictví majetku či o dalším zadlužení)
- poškození věřitele – tím, že dlužník zničí, poškodí, odstraní věc ze svého majetku, předstírá splnění závazku, předstírá úpadek....
- zvýhodnění věřitele – dlužník, který je v úpadku, zvýhodní jednoho věřitele a jinému neplatí, dlužník musí hradit všem svým věřitelům poměrnou částí

Vymáhání pohledávek

- vymáhání ze strany věřitele – upomínky, úroky z prodlení, využití ujednání ve smlouvě o zástavě movité či nemovité věci
- vymáhání dalším subjektem – najatá advokátní společnost, společnost odkupující pohledávku, společnost vymáhající pohledávku
- pokud vymáhání není úspěšné, přichází na řadu soudní či mimosoudní vyrovnání sporu – každá z možností má obvykle za následek nařízení exekuce

Rozhodčí řízení

- může se týkat pouze majetkových sporů – může o nich rozhodovat jeden nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva)
- rozhodčí smlouva musí být uzavřena písemně – ve smlouvě se obě strany dohodnou na

mimosoudním vyrovnaní sporu a podepší rozhodčí doložku, pak v otázkách sporu mezi nimi bude rozhodovat rozhodce či rozhodci

- rozhodce musí mít věk nad 18 let, bezúhonný, způsobilý k právním úkonům, nezávislá osoba, která má hájit zájmy obou stran stejným způsobem

Soudní řízení

- v soudním řízení jedná a rozhoduje senát nebo jediný soudce (samosoudce)

Exekuční řízení

- výkon rozhodnutí neboli exekuci provádí soudní vykonavatel nebo soudní exekutor (exekutorem může být jmenován občan ČR, který má způsobilost k právním úkonům, získal vš vzdělání na právnické fakultě v ČR, je bezúhonný, vykonal aspoň tříletou exekutorskou praxi a složil exekutorskou zkoušku) - zaměstnancem exekutora mohou být ex. koncipient, ex. kandidát, vykonavatel exekutora
- provedení exekuce - součinnost organizací (banky, orgány státní správy, pošta....)
- náklady exekuce
- způsoby exekuce

Neschopnost splácet nemusí končit bankrotem

Předlužení = po odečtení výdajů od příjmů nezůstávají domácnosti již žádné prostředky na měsíční splátky, dochází k ekonomické a psychosociální destabilizaci dlužníka

- zvážení možnosti snížit ostatní výdaje, zvýšit příjmy
- odklad splátek, snížení splátek, dohoda s věřiteli

- pomoc rodiny
- oddlužení (osobní bankrot)

Oddlužení

- osoba, která chce podat návrh, musí být v úpadku, což znamená:
  - má více věřitelů
  - má peněžité závazky víc než 30 dnů po splatnosti
  - není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek výkonem rozhodnutí nebo exekucí
  - nesmí být podnikatelem ani mít dluhy z podnikání
  - musí mít příjmy ze zaměstnání, případně důchod
- o povolení oddlužení rozhoduje soud, nikoliv věřitelé
- oddlužení může probíhat dvěma způsoby (nelze je kombinovat):
  - zpeněžením majetkové podstaty
  - splátkovým kalendářem na dobu max. 5 let
- během řízení musí být pokryto (prodejem nebo splátkami) **minimálně** 30 % všech nezajištěných věřitelů, pokud se tak stane, je dlužník osvobozen od hrazení zbytku svých závazků
- na konci řízení vydá soud na požádání dlužníka rozhodnutí o osvobození od hrazení zbytku dlužné částky - zbylá část dluhu se promíjí a domácnost může začít znovu s „čistým štítem“